

Planificació en la transmissió de l'Empresa Familiar: reptes, oportunitats i el paper dels Pactes Successoris en la continuïtat patrimonial i empresarial

Sílvia Niubó

24 de octubre de 2025

Empresa Familiar

L'Empresa Familiar a Catalunya

Objectius i reptes:

- Gestió empresarial a llarg termini.
- Integrar la tecnologia i la sostenibilitat.
- Assegurar una transició familiar adequada.
- Reduir la càrrega fiscal que suposa la transmissió.
- Evitar bloqueig societari.
- Evitar la pèrdua de grans corporacions: presència dels fons d'inversió.
- Preveure i anticipar situacions personals i familiars

88% empreses catalanes són familiars

Generen el 76% de llocs de treball privats

Mitja de treballadors: 45 persones.

Generen el 68% del PIB català

Però 5% són centenàries



Com assegurem una bona transició, des de la perspectiva fiscal?



Beneficis fiscals de l'Empresa Familiar

L'exempció/reducció pot
tenir caràcter parcial.
Objectiu: maximitzar
l'abast dels beneficis de
l'empresa familiar

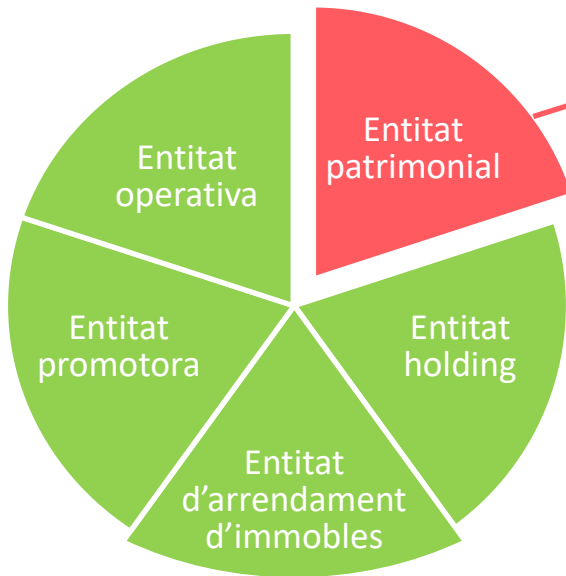
Transmissió de l'empresa familiar (successió/donació)

- ✓ **Reducció** a la base de l'Impost sobre Successions i Donacions ("ISD") del 95% del valor de l'empresa.
- ✓ **Exempció** guany patrimonial en l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques ("IRPF") en cas de donació.
- ✓ No obstant, requereix obligació manteniment del valor 10 anys (**5 anys a Catalunya però només en ISD**).

Manteniment de l'empresa familiar

- ✓ **Exempció** a l'Impost sobre el Patrimoni ("IP").

Requisits de l'entitat



- ✓ La entitat no pot tenir per activitat principal la gestió d'un patrimoni mobiliari o immobiliari. Més del 50% de l'actiu de la societat ha d'estar afecte a activitats econòmiques.

Si més de 90 dies de l'exercici social la majoria de l'actiu està format per valors o elements no afectes a activitats econòmiques.



- ✓ No es consideren valors no afectes els que atorguin almenys un **5% dels drets de vot**, es posseeixin amb la **finalitat de dirigir i gestionar la participació** i la societat participada no sigui "patrimonial" (**Estructures holding**).
- ✓ Ampliació de les carteres a inversions en SCR (+5%)
- ✓ Concurrencia de doble anàlisi:
 - ✓ **Accés**: Anàlisi dels actius de la directament participada. Permet completar-se amb la regla de la patrimonialitat sobrevinguda (no computen com no afectes aquells que es corresponguin amb beneficis procedents d'activitats econòmiques dels 10 anys anteriors).
 - ✓ **Abast**: Determina la proporció del valor de les participacions que podran aplicar els beneficis fiscals.

Activitat arrendament d'immobles

CincoDías

El Supremo blindo la bonificación fiscal en las herencias de empresas familiares con un empleado a jornada completa

Dos sentencias despejan las dudas sobre la sucesión de empresas familiares de alquiler de inmuebles. No hay que justificar la carga de trabajo del contratado



El Tribunal Suprem assenyala que la contractació fictícia de l'empleat sí que pot rebatre's per l'Administració mitjançant la utilització del procediment de simulació.



Es qüestiona que la contractació d'una persona estigui justificada per a la gestió de 16 immobles quan la gestió de 14 d'ells estava subcontractada.

El Tribunal Suprem considera que l'existència de treballador és suficient per qualificar l'activitat d'arrendament d'immobles com a econòmica sense que sigui necessari la contractació de la persona des del punt de vista econòmic.

Requisits en successions

 **ISD (causahavents): reducció del 95%** sobre el valor real dels béns adquirits en proporció als béns afectes.

 **IRPF (causahavents):** recepció de les participacions “**revaloritzades**” (valor de mercat).

 **IRPF (causant):** no tributació de la plusvàlua latent (“plusvàlua del mort”).

- ✓ **Participació en la societat** $\geq 5\%$ o 20% conjuntament amb el cònjuge, ascendent, descendent o colateral fins al tercer grau a Catalunya o segon grau a Madrid.
- ✓ El grup de parentiu es computa en relació amb el causant (no aplica la teoria del compàs a ISD). **Nova resolució 2025 ISD.**
- ✓ **Funcions de direcció i remuneració:** el propi causant o bé un membre del grup de parentiu. Remuneració que representi al menys el 50% de la totalitat de rendiments activitats econòmiques i treball personal.
- ✓ Període impositiu de referència: Entre 1 de gener i data de defunció causant. (TS 16/11/2013). A Catalunya any natural anterior a la mort.
- ✓ **Causahavents:** cònjuge, descendents, o adoptats. Quan no existeixin descendents o adoptats: ascendents, adoptats, colaterals fins a tercer grau (Tiets i nebots).
- ✓ Manteniment del “valor” de l’adquirit durant al menys **5 anys a Catalunya (també Madrid), en altres casos, 10 anys,** excepte mort del causahavent.
- ✓ Prohibició de realització d’actes de disposició.

Requisits en donacions



ISD (donatari): reducció del 95% sobre el valor real dels béns adquirits en proporció als béns afectes.



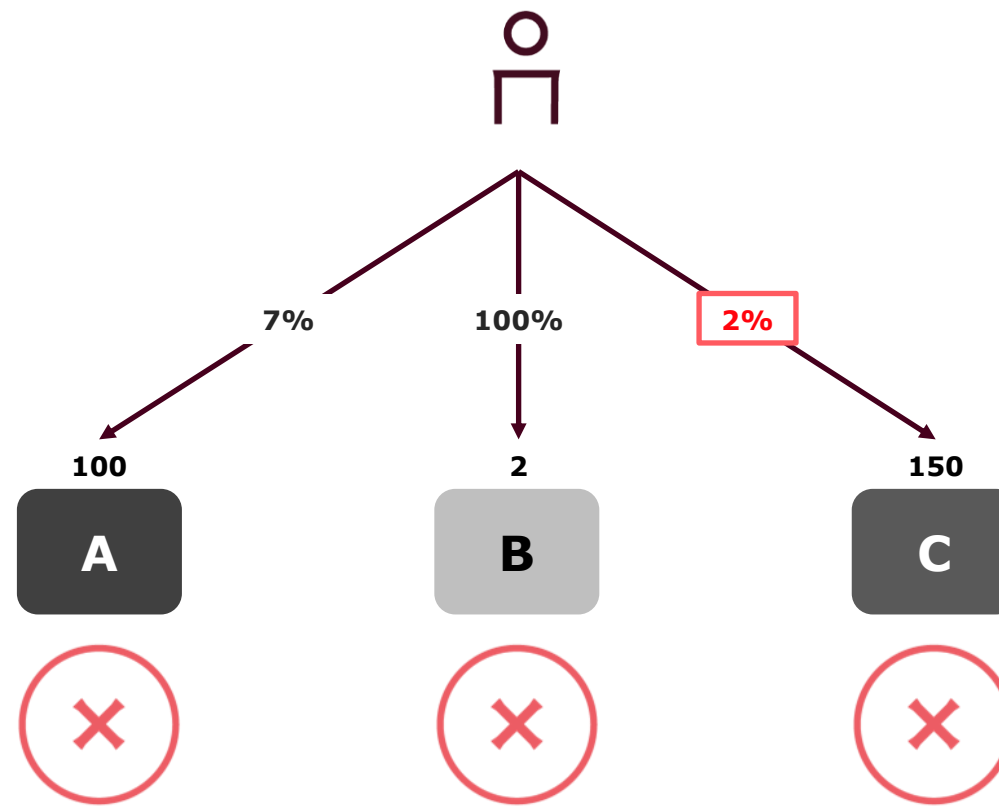
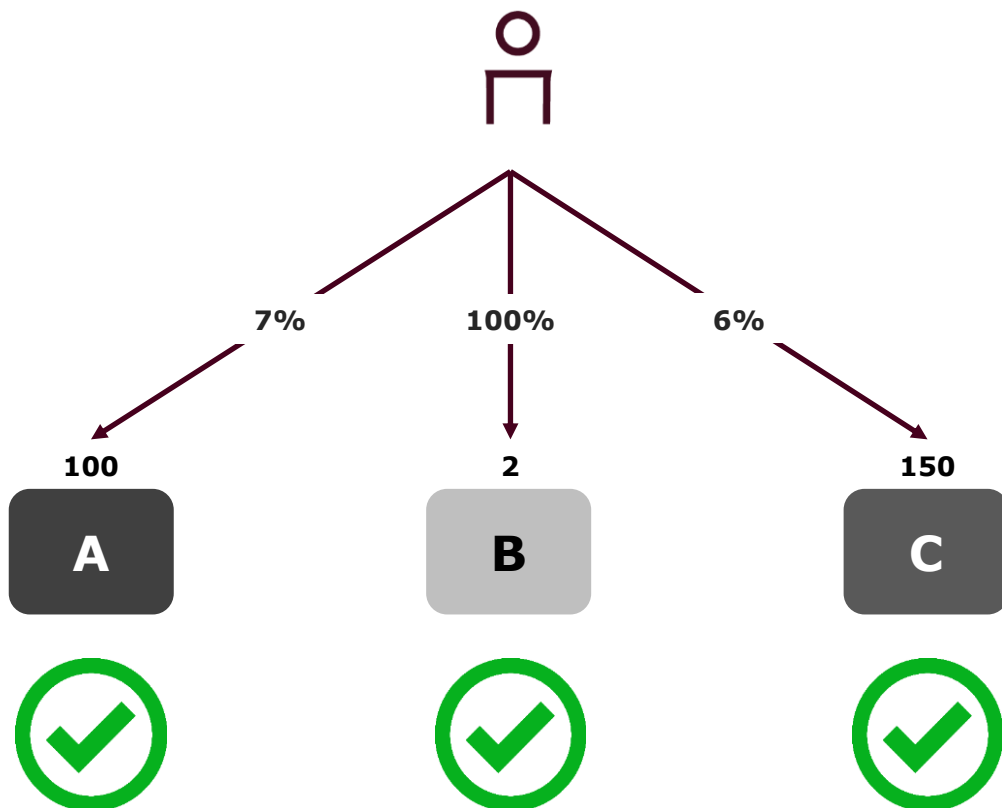
IRPF (donatari): no revalorització de les participacions rebudes (manteniment del cost i de la data d'adquisició en seu del donant).



IRPF (donant): tributació de la plusvàlua latent en les participacions per la part dels béns no afectes (Tipus de fins **30%**).

- ✓ **Edat superior a 65 anys** o incapacitat permanent absoluta o gran invalidesa
- ✓ **Complir amb l'exempció a l'IP a la data de la donació.**
- ✓ **Deixar d'exercir funcions de direcció** remunerades com a conseqüència de la donació:
 - ✓ Retirada efectiva en les tasques de direcció, si es vinguessin exercint i deixar de percebre remuneracions per funcions de direcció. Excepció: no és funció de direcció la mera pertinença al Consell d'Administració.
 - ✓ Període impositiu de referència: **Canvi a nivell estatal: entre 1 de gener i data de donació (TS 31/10/24 i 13/11/24).** A Catalunya no hi ha canvi, ja que hi ha previsió específica (últim període impositiu).
- ✓ **Donataris:** cònjuge, descendents, o adoptats (A Catalunya també a parella estable i colaterals fins a tercer grau).
- ✓ **Donatari:** manteniment del "valor" de lo adquirit durant al menys **5 anys a Catalunya i Madrid**, excepte mort del donatari, i **complir els requisits de la exempció a IP** previstos a la normativa del ISD de Catalunya.
- ✓ **IRPF del donant:** per protegir al donant d'integració guany patrimonial IRPF, el manteniment hauria de ser de 10 anys (LIRPF es remet a LISD estatal, on el termini 10 anys).

Principal font d'ingressos

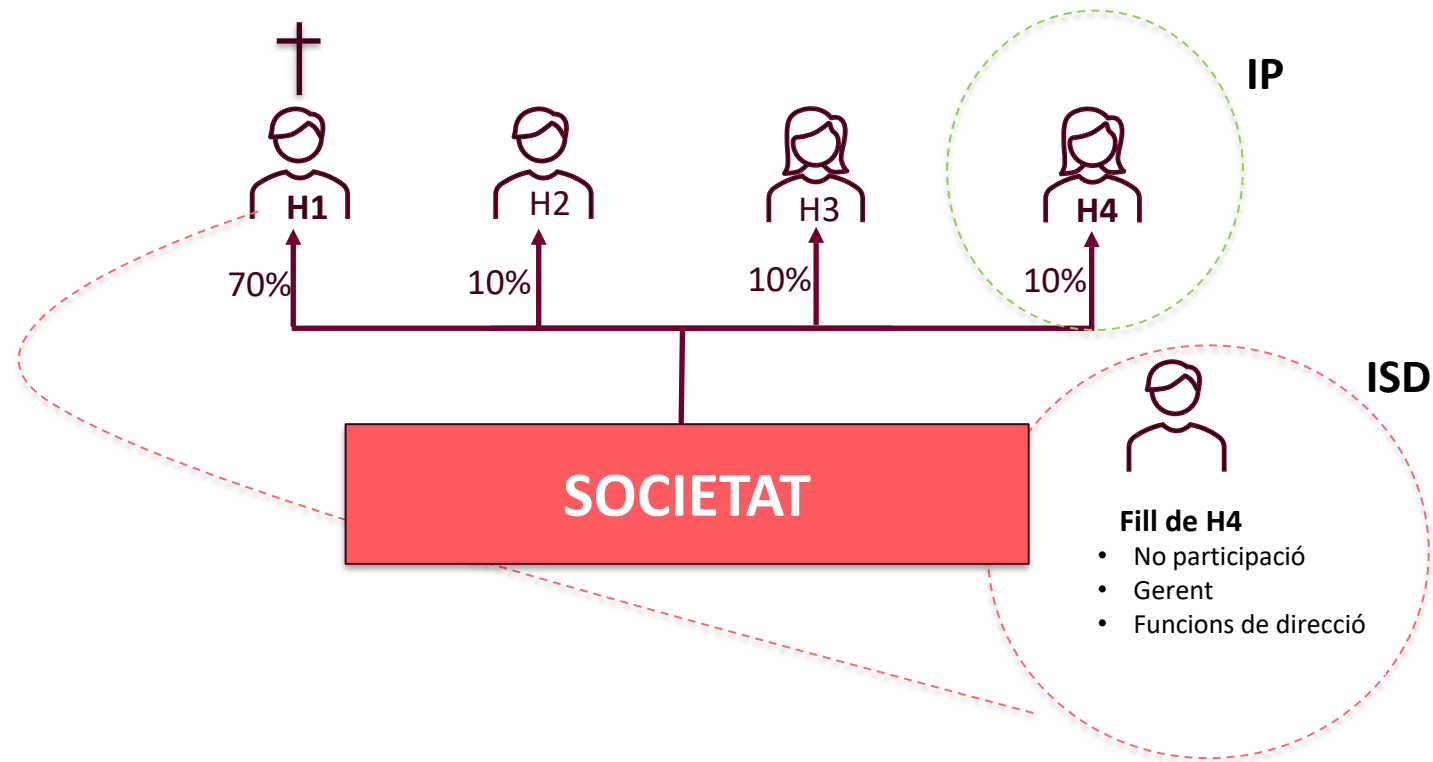


Funcions de direcció remunerades en membres no socis

- ✓ **Criteri tradicional DGT:** s'exigeix que la persona que exerceix funcions directives participi en el capital de la societat. Entre d'altres, V3065-13 i V1611-08.
- ✓ **Criteri Tribunal Suprem** (sentències de 12 de maig i de 14 de juliol de 2016): no es requereix que l'hereu sigui titular de participacions de la societat en el moment de la meritació, sempre que es compleixi el requisit d'exercir funcions efectives de direcció a l'empresa i formi part del grup familiar.
- ✓ **Criteri de la DGT després de STS:** **La DGT i la DGTiJ ha aplicat la jurisprudència del TS sobre la no exigència de participació accionarial per part de la persona que exerceix funcions de direcció. Aquest criteri l'aplica en l'àmbit de l'IP i ISD. (V0094-19 i V0201-22, DGTiJ 122/21).**
- ✓ També aplica aquest criteri favorable quan hi ha un únic accionista que participa al 100% i és un descendent el que fa les funcions de direcció (V3111-21 i V1898-23), així com quan l'accionista participa al 50% i el descendent, sense participacions, desenvolupa funcions de direcció (V2422-24).

Teoria del compàs: Consultes DGT V0102-25 i V0207-25

Antecedents



consulta **V0207-25** sobre l'aplicació de la **reducció de EF a l'ISD** per part del fill de H4 a l'herència de H1.

Successió tiet-nebot.

Canvi de criteri

Tributació adquirent (ISD)

Exemple: successió empresa familiar pares a fills (Catalunya)

3 FILLS HERETEN EMPRESA AMB VALOR 12 MM	Amb benefici EF	Sense benefici EF
VALOR REAL DE BÉNS I DRETS	12.000.000	12.000.000
(Part hereditària individual) BASE IMPOSABLE	4.000.000	4.000.000
REDUCCIONS GRUP II	-100.000	-100.000
REDUCCIÓ EMPRESA FAMILIAR (95%)	-3.800.000	0
BASE LIQUIDABLE	100.000	3.900.000
QUOTA ÍNTEGRA	9.000	1.145.000
COEFICIENT MULTIPLICADOR	1	1
QUOTA TRIBUTÀRIA PER CADA FILL	9.000	1.145.000
BONIFICACIÓ ART. 58 BIS	0	-331.134
TOTAL INGRESSAR INDIVIDUAL	9.000	813.866
TOTAL INGRESSAR ELS TRES FILLS	27.000	2.441.598
TIPUS EFECTIU GLOBAL	0,23%	20,35%

Beneficis fiscals de l'Empresa Familiar

Exemple: successió empresa familiar tiets a nebots (Catalunya)

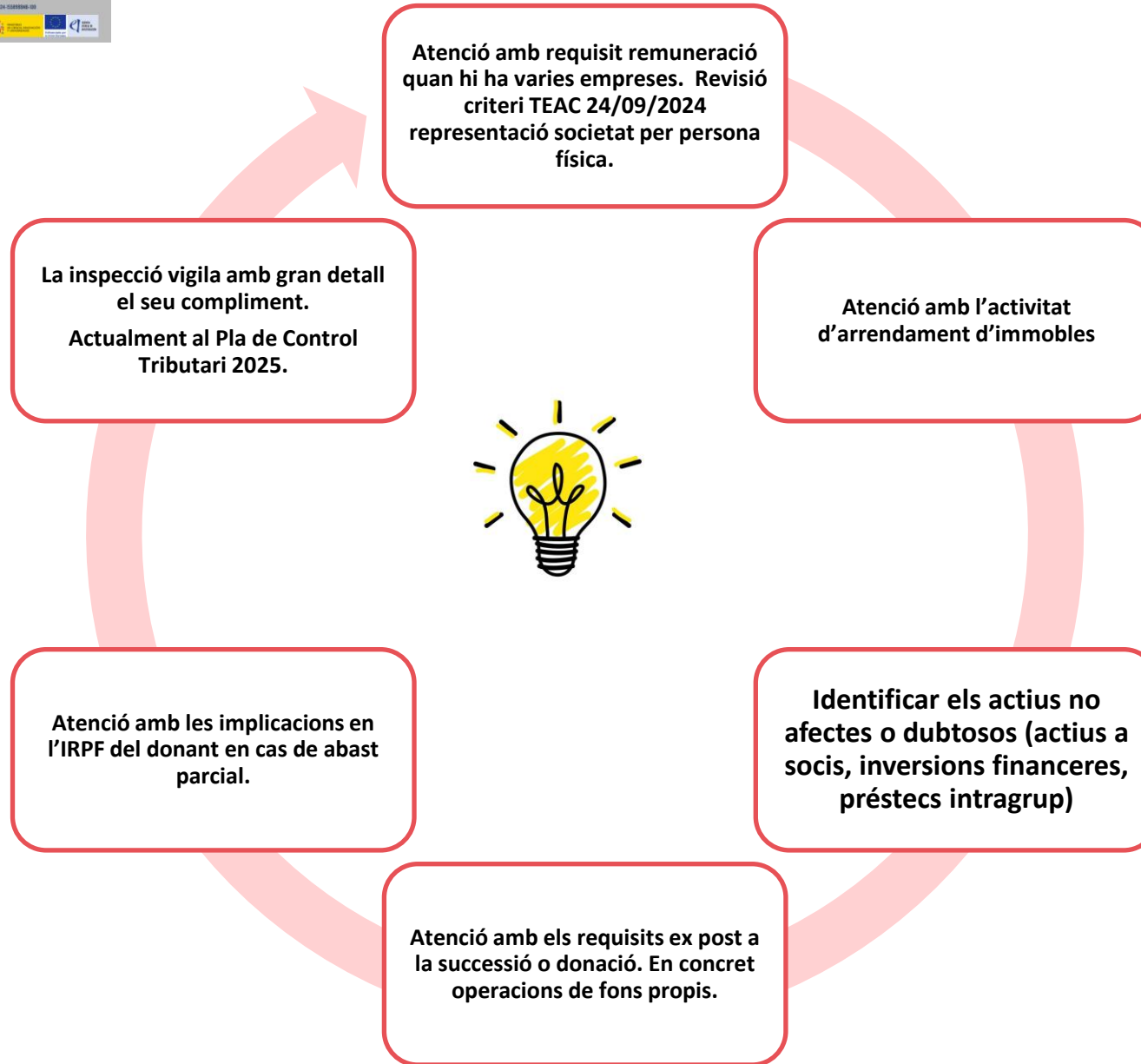
3 NEBOTS HERETEN EMPRESA AMB VALOR 12 MM	Amb benefici EF	Sense benefici EF
VALOR REAL DE BÉNS I DRETS	12.000.000	12.000.000
(Part hereditària individual) BASE IMPOSABLE	4.000.000	4.000.000
REDUCCIONS GRUP III	-8.000	-8.000
REDUCCIÓ EMPRESA FAMILIAR (95%)	-3.800.000	0
BASE LIQUIDABLE	192.000	3.992.000
QUOTA ÍNTEGRA	21.640	1.174.440
COEFICIENT MULTIPLICADOR	1,5882	1,5882
QUOTA TRIBUTÀRIA PER CADA NEBOT	34.369	1.865.246
TOTAL INGRESSAR ELS TRES NEBOTS	103.106	5.595.737
TIPUS EFECTIU GLOBAL	0,86%	46,63%



Recomanacions i principals qüestions conflictives



Recomanacions i principals qüestions conflictives



Tendències futures

Proposta
d'harmonització a nivell
nacional de l'Impost
sobre Successions i
Donacions.

El Gobierno quiere restaurar Sucesiones a escala nacional

Pretende vincular su 'armonización' a la reforma de la financiación autonómica

+24 más Carlos Reus

El Ministerio de Hacienda llevará al seno del debate sobre la reforma de la financiación autonómica una armonización del impuesto de Sucesiones y Donaciones, que establezca un tipo mínimo común para todas las comunidades autónomas. María Jesús Montero tiene previsto convocar un Consejo de Política Fiscal y Financiera (CPFF) el próximo mes de julio, al que podría trasladar la medida que el PSOE lleva tiempo defendiendo. "Cuando se convoque y se vean los puntos del orden del día se verá", afirman fuentes de Ministerio. Doce regiones –diez del régimen común– han suprimido el tributo entre parientes más cerca-

nos. Entre ellas, se encuentran bastiones populares como Madrid, Galicia, Murcia o Castilla y León, cuyo Gobierno promete una oposición "frontal" a la intención de Montero.

El Ministerio de Hacienda llevará al seno del debate sobre la reforma de la financiación autonómica una armonización del impuesto de Sucesiones y Donaciones, que establezca un tipo mínimo común para todas las comunidades autónomas. María Jesús Montero tiene previsto convocar un Consejo de Política Fiscal y Financiera (CPFF) el próximo mes de julio, al que podría trasladar la medida que el PSOE lleva tiempo defendiendo. "Cuando se convoque y se vean los puntos del orden del día se verá", afirman fuentes de Ministerio.

Sin embargo, la tensión entre los barones del PP y la Gobierno –acentuada por la financiación singular propuesta para Cataluña– podría posponer la disputa que impediría que buen parte de los gobiernos autonómicos pudieran bonificar el pago del impuesto en su totalidad. Hasta doce regiones –diez del régimen común– han suprimido el tributo entre parientes más cercanos. Entre ellas, se encuentran bastiones populares como Madrid, Galicia, Murcia o Castilla y León, cuyo presidente, Alfonso Fernández Mañueco, ya promete una oposición "frontal" a la pretensión de Montero. Otras regiones, como Castilla-La Mancha, prefieren no anticipar su posición hasta que no se convoque oficialmente el encuentro.

La idea lleva tiempo rondando, e incluso se ha propuesto elevar



La vicepresidenta primera y ministra de Hacienda, María Jesús Montero.



I quin paper hi tenen
els pactes successoris
en la transmissió de
l'empresa familiar?



Aspectes tributaris generals de la successió contractual

Punt de partida i principis generals

- ✓ Art. 1271 CC: Prohibició successió contractual Vs. Notable presencia dels pactes successoris a territoris amb regulació pròpia.
- ✓ Regulació Catalana: àmplia i flexible (art 431-1.1 CCC):

Designació
d'hereu
universal

Atribució
particular d'un
bé concret

Híbrid

- ✓ Art 431-76.2 CCC (objectiu): manteniment i continuïtat empresa familiar.

Qüestions per determinar el règim tributari

- ✓ Absència de regulació expressa però varies resolucions on es pot extreure règim general. Prima la naturalesa civil.
- ✓ **STS 407/2016 cassació:** Els pactes successoris són adquisicions patrimonials lucratives **per causa de mort** a efectes de tots els impostos. La seva naturalesa jurídica no es veu modificada pel fet de que el seu efecte patrimonial s'anticipi a la mort del causant.
- ✓ IRPF: Art. 33.3 b) no guany patrimonial (transmissió lucrativa mort) -> actualització de valors. **Atenció Llei contra Fraus Fiscal 11/2021.**
- ✓ ISD: art. 3 i 24 LISD i art. 11 RISD → mortis causa. No obstant, s'admeten excepcions en funció de la naturalesa del pacte:

Atribució
de present

Efecte a la
mort del
causant

Resum fiscalitat (Catalunya)

	Heredament simple	Heredament cumulatiu	Pacte successori d'atribució particular
Institució d'hereu	Sí.	Sí.	No.
Entrega de béns de present	Pot ser heretament simple amb donació de present: donació de béns concrets.	Comporta institució d'hereu + atribució de present de tots els béns del causant (es permet reserva d'alguns béns, però és la qüestió més conflictiva i no solucionada).	Consisteix en l'adjudicació de un bé concret. Pot tenir efectes en el moment de la defunció del atorgant o amb transmissió de present.
Qualificació fiscal de l'atribució de present como donació	Sí. Si el pacte inclou donació de present, en tal cas, donació a ISD (donatari) i IRPF (donant). Meritació de la donació moment d'atorgar pacte successori.	No. Qualifica com a adquisició lucrativa per causa de mort i tributa per successions ISD . Els béns reservats pel causant tributen per successions a data mort causant. Atenció Llei contra Fraus Fiscals 11/2011 regla acumulació donacions.	Sí. El propi 431-29,3 CCCat qualifica com a donació en el que hi ha transmissió de present de béns. Si és una atribució de present de béns concrets, en tal cas, donació a ISD (donatari) i IRPF (donant). Meritació de la donació moment d'atorgar pacte successori.

Canvis Llei contra Frau Fiscal

- ✓ La **Llei contra Frau Fiscal 11/2021** modifica l'art. 30 LISD sobre la regla de acumulació de donacions per incloure explícitament al seu àmbit d'aplicació: les adquisicions produïdes en vida del causant com a conseqüència de contractes i pactes successoris.
- ✓ Què s'acumula ara?
 - ✓ Pactes successoris formalitzats entre les mateixes persones entre sí.
 - ✓ Pactes successoris i donacions efectuades dins dels 3 anys següents.
 - ✓ Pactes successoris amb efectes de present i la successió produïda dins dels 4 anys següents.



2020

S'atorga pacte successori amb efecte de present



2022

Mort del transmitent, s'adjudiquen a l'herència béns del mateix beneficiari del pacte successori



En aquest cas, sí s'haurà d'acumular el pacte successori al fet imposable *mortis-causa*, d'acord amb la nova redacció de l'art. 30 LISD. **Efectes: tipus mig més elevat per aplicació de la regla d'acumulacions**

Canvis Llei contra Frau Fiscal

- ✓ La **Llei contra Frau Fiscal 11/2021** modifica l'art. 36 LIRPF de transmissions a títol lucratiu i afegeix:

*“No obstante, en las **adquisiciones lucrativas por causa de muerte** derivadas de contratos o **pactos sucesorios con efectos de presente**, el beneficiario de los mismos **que transmitiera, antes del transcurso de cinco años** desde la celebración del pacto sucesorio o del fallecimiento del causante, si fuera anterior, los bienes adquiridos, **se subrogará en la posición de este**, respecto al valor y fecha de adquisición de aquellos, cuando este valor fuera inferior al previsto en el párrafo anterior.”*

- ✓ Marc temporal:

El TC 24/05/2023 ha conclòs que el principi de subrogació no es contrari al principi de capacitat econòmica.

Pacte successori efectes de present	Transmissió actius	Aplica nova regulació
Atorgat abans 11/7/2021	Abans 11/7/2021	No* (pero sí regularitzable per altres vies).
Atorgat després 11/7/2021	Després 11/7/2021	Sí
Atorgat abans 11/7/2021	Després 11/7/2021	Sí

Aplicació empresa familiar

- ✓ Consultes inicials sí aplicaven beneficis EF.
- ✓ Varies resolucions DGT (2020-2021) analitzant EF en pactes successoris amb atribució de present de participacions socials **varen començar a denegar beneficis EF**, ja que sent un pacte successori amb efectes de present, no es complia el requisit de que el causant sigui una “persona difunta”.
- ✓ **Criteri DGT CAT (135/18)**: No condiciona la reducció a la mort del causant; s’allunya del criteri restrictiu de DGT (2020-2021). DGT CAT 71/20, V61/22: institució successòria que tributa modalitat successions ISD, regles aplicables EF en successions.
- ✓ Manteniment i reestructuració (DGT CAT V70/21): Aportar les participacions a una holding personal no incompleix el manteniment si no hi minva substancialment el valor d’adquisició i el termini es computa des de l’atorgament del pacte.
 - ✓ No entra en l’aplicació de l’art. 36 LIRPF.



Universitat de Lleida
Càtedra de Dret Registral



Cambra Lleida
'doing business'



Silvia Niubó

Silvia.niubo@cuatrecasas.com



CUATRECASAS

La información contenida en esta presentación se ha obtenido de fuentes generales, es meramente expositiva, y se debe interpretar junto con las explicaciones que la acompañan. Esta presentación no pretende constituir en ningún caso un asesoramiento jurídico.

The information provided in this presentation has been obtained from general sources. It is for guidance purposes only and should be interpreted in relation to the explanations given. This presentation does not constitute legal advice under any circumstances.

A informação contida nesta apresentação foi obtida de fontes gerais, é meramente expositiva, e tem de ser interpretada juntamente com as explicações que a acompanham. Esta apresentação não pretende, em nenhum caso, constituir uma assessoria jurídica.

